

ХАРКІВСЬКИЙ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра кримінально-правових дисциплін та адміністративного права

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
по виконанню та оформленню контрольних робіт
з Кримінального права України
(Загальна частина)**

Дисципліна Кримінальне право України
Галузь знань 0304
(шифр, назва галузі)
Напрямок підготовки (спеціальність) 6.030401 Правознавство
(код, назва напрямку підготовки або спеціальності)
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр
(назва ОКР)
Форма навчання заочна
денна або заочна)

м. Харків 2013

Рекомендовано до друку
вченою Радою Харківського
економіко-правового університету,
протокол №
від «___» _____ 2013 р.

Рецензенти:

Храмцов О.М. – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, кандидат юридичних наук, доцент.

Степанюк Р.Л. – начальник кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії факультету з підготовки слідчих ХНУВС доктор юридичних наук, доцент.

Методичні рекомендації по виконанню та оформленню контрольних робіт з
Кримінального права України (Загальна частина) / Вапсва Ю.А. - Харків:
Харківський економіко-правовий університет, 2013. – 31 с.

Обговорено на засіданні кафедри
___ _____ 2013 р.,
протокол №

© Вапсва Ю.А., 2013

© Харківський економіко-правовий університет, 2013

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Навчальним планом підготовки фахівців за спеціальністю «Правознавство» за заочною формою навчання у Харківському економіко-правовому університеті передбачено виконання студентами контрольної роботи із Загальної частини кримінального права України.

Контрольна робота повинна бути виконана відповідно до цих методичних рекомендацій:

1. Призначення контрольної роботи

1.1. Контрольна робота призначена для формування у студентів навичок самостійної наукової та практичної роботи, підвищення їх теоретичного та професійного рівня, кращого засвоєння курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» та іншого навчального матеріалу.

1.2. Під час виконання контрольної роботи необхідно продемонструвати вміння працювати з літературою, аналізувати кримінально-правові джерела та правозастосовну практику, робити самостійні обґрунтовані висновки, а також вміти застосовувати теоретичні положення під час рішення практичних завдань.

1.3. Контрольна робота повинна бути самостійним та творчим науковим дослідженням, містити докладну інформацію про зазначену в її назві кримінально-правову тематику, свідчити про глибокі знання автора у цьому питанні та вмінні застосовувати теоретичні положення під час рішення практичних завдань.

2. Мета контрольної роботи

2.1. Метою виконання контрольної роботи є виявлення творчих здібностей студента, його вміння правильно та чітко застосовувати теоретичні знання певних питань Загальної частини кримінального права України на практиці.

3. Визначення теми контрольної роботи

3.1. Тема контрольної роботи згідно варіанту визначається першою літерою прізвища студентом відповідно до наведеної таблиці:

Перша літера прізвища	№ варіанту	Тема
А – Д	1	Кримінальна відповідальність та її підстави
Е – И	2	Закон про кримінальну відповідальність
І – Л	3	Поняття злочину
М – О	4	Об'єкт злочину
П – Т	5	Об'єктивна сторона злочину
У – Ч	6	Суб'єкт злочину
Ш – Я	7	Суб'єктивна сторона злочину

3.2. Визначена тема контрольної роботи може бути уточнена викладачем, а в окремих випадках студент може самостійно сформулювати та запропонувати тему, яка відсутня у переліку. Але в цьому випадку він повинен **обов'язково** узгодити її з викладачем, який проводить навчальні заняття у відповідній навчальній групі.

3.3. Після визначення теми студент повинен уважно ознайомитися з приблизним планом контрольної роботи та списком рекомендованої літератури, а також нормативно-правовими актами, і лише після цього приступити до її виконання.

4. Підготовка контрольної роботи

4.1. Зміст теоретичної частини контрольної роботи повинен відповідати визначеній темі.

4.2. Контрольна робота повинна мати таку структуру:

- план;
- теоретична частина, яка складається з розділів, поділених на підрозділи (або лише з розділів);
- список використаної літератури та нормативних актів;
- практична частина, яка складається з рішень трьох практичних завдань.

4.3. При написанні контрольної роботи необхідно використовувати такі джерела:

- Кримінальний кодекс України та інші нормативні акти;
- підручники та іншу навчально-методичну літературу із Загальної частини кримінального права;
- спеціальну наукову літературу за темою контрольної роботи;
- наукові статті за цією темою;
- курси лекцій, навчальні та науково-практичні посібники з предмету;
- матеріали опублікованої та неопублікованої юридичної практики (в тому числі й судової) , постанови Пленуму Верховного Суду України;
- інші джерела, використання яких необхідно за специфікою теми роботи.

4.4. Перед початком безпосереднього написання контрольної роботи, студент повинен уважно вивчити всі рекомендовані до теми джерела. При цьому доцільно робити виписки з нормативних актів, підручників, книг, статей, інших джерел, помічаючи в чернетці ті сторінки та видання, що найбільш важливі при висвітленні відповідних питань теми роботи.

4.5. Написання контрольної роботи – це систематизований, грамотний та самостійний виклад студентом основних відомостей за темою, що відображає його розуміння певних наукових проблем кримінального права та ілюструє спроможність застосовувати набуті теоретичні знання для вирішення практичних завдань.

4.6. При використанні літературних та нормативних матеріалів необхідно обов'язково робити відповідні посилання на ці джерела. Список використаних джерел під назвою «Література» розміщується наприкінці теоретичної частини тексту контрольної роботи і повинен бути оформлений відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: Форма 23, затверджена наказом ВАК України від 29 травня 2007 р. № 342). Зазначення видавництва та загальної кількості сторінок для друкованих видань є обов'язковим. Порядок зазначення джерел у списку літератури повинен бути

обумовлений послідовністю їх згадування в тексті теоретичної частини контрольної роботи. **Наприклад:**

Література:

1. Агаев И. Б. Проблема повторности в уголовном праве [Текст] / И. Б. Агаев ; науч. ред. Ф. Ю. Самандаров. – М. : Юристь, 2004. – 157 с.

2. Агафонов Г. И. Актуальные проблемы реформирования уголовного законодательства Украины [Текст] / Г. И. Агафонов, В. Н. Смитиенко, З. Д. Смитиенко // Актуальные проблемы правовой науки. Межвуз. сборник научн. трудов. – Омск : Ом. ВШМ МВД России, 1995. – С. 85-91.

3. Балашов С. К. Логико-правовой анализ ошибок при установлении причинной связи [Текст] / С. К. Балашов // Философия права. – 2010. – № 1. – С. 45-49.

4. Кримінальний кодекс України [Текст] : від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920.

5. Давиденко М. Л. Кримінологічна характеристика злочинів у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / М. Л. Давиденко, Л. В. Новикова // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 123–129. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09dmlciv.pdf> (01.01.2011).

4.7. Посилання по тексту теоретичної частини контрольної роботи оформляються у квадратних дужках – [2, с. 56], де перше число означає порядковий номер у списку використаних джерел (літератури), друге – номер сторінки. У разі посилання одночасно на декілька джерел, їх перелік розділяється «;» (напр., [2, с. 56; 5, с. 12]).

Запозичення тексту з чужих літературних та наукових творів без відповідного посилання на них забороняється. Відсутність посилань на використану літературу та запозичення тексту з чужих літературних творів без посилання на них тягне за собою безумовне повернення контрольної роботи для повторного виконання.

4.8. Під час викладення теоретичного матеріалу необхідно обов'язково використовувати приклади з юридичної практики, в тому числі практики

судів та слідчих органів, ілюструючи ними викладений матеріал. Матеріали слідчої або судової практики можна отримати зі збірників рішень Верховного Суду України у кримінальних справах, з публікацій в газетах «Юридическая практика», «Іменем закону», «Преступление и наказание», «Закон и бізнес», «Криминальное обозрение» та інших періодичних виданнях.

5. Обсяг контрольної роботи та її оформлення.

5.1. Орієнтований обсяг теоретичної частини контрольної роботи – 15-20 сторінок формату А-4. Текст викладається лише на одній сторінці листа грамотно, акуратно, великим, розбірливим почерком, з полями на лівому боці для викладу зауважень рецензента. Контрольна робота повинна бути написана власноручно або віддрукована (орієнтація – книжкова, поля: ліве – 30, праве – 15, верхнє та нижнє – 20 мм; гарнітура – Time New Roman, кегель – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, стиль – Normal). Листи роботи повинні бути зшиті і пронумеровані.

5.2. Будь-які скорочення слів у роботі (в заголовках, підзаголовках, плані, тексті, посиланнях на джерела та ін.), крім загальноприйнятих (наприклад, КК, КПК, ст.), неприпустимі.

5.3. Контрольна робота повинна мати титульний лист, на якому зазначається:

- найменування вищого навчального закладу (Харківський економіко-правовий університет);
- найменування кафедри (кафедра кримінально-правових дисциплін та адміністративного права);
- найменування навчальної дисципліни (Кримінальне право України. Загальна частина);
- повне та точне найменування теми контрольної роботи;
- прізвище, ім'я та по батькові автора, курс, факультет та номер навчальної групи;
- місце (місто) та рік виконання роботи.

5.4. Список використаного студентом нормативного матеріалу та літератури (джерела) подається відповідно до послідовності їх згадування у тексті роботи.

5.5. Контрольна робота повинна бути підписана автором на останній сторінці (після практичної частини роботи). Також на останній сторінці необхідно зазначити дату фактичної здачі роботи для реєстрації до деканату факультету.

6. Практична частина контрольної роботи

6.1. Virішення завдань покликає допомогти з'ясувати соціальний зміст закону, закріпити теоретичні знання, набути практичних навичок в застосуванні кримінально-правових норм до конкретних життєвих ситуацій, виробити самостійність у вирішенні питань, що виникають в ході правозастосовної діяльності.

6.2. Virішення завдань припускає постановку студента на місце практичного працівника і зобов'язує його виявити загальне коло кримінально-правових питань, що виникають в процесі розслідування та судового розгляду кримінальних справ. Створюється обстановка реального зв'язку навчання із життям, що повинне викликати у студентів професійну зацікавленість і підвищити результативність навчання. Робота із завданнями припускає дотримання ряду методичних правил. Приступаючи до рішення задачі, необхідно засвоїти нормативний матеріал, рекомендований за темою, відпрацювати питання, поставлені в кожній темі, використовуючи при цьому рекомендовану літературу.

6.3. Завдання повинне бути прочитана уважно з тим, щоб жодна деталь не залишилася неврахованою, оскільки іноді саме вона містить необхідні для вірного вирішення дані. Крім того, необхідно точно засвоїти, що вимагається від рішення, на які конкретно питання і в якій їх постановці належить відповідати. Завдання вирішується тільки на підставі тих обставин, які прямо в ній сформульовані, якщо інше не обумовлене. Ці обставини потрібно вважати встановленими і доведеними.

6.4. Важливим етапом рішення є пошук правових норм, відповідно до яких воно приймається, їх аналіз і співставлення. В основі цього покладено добре знання структури Кримінального кодексу, уміння в ньому орієнтуватися, засвоєння закону й теоретичних положень за раніше вивченою темою теоретичної частини контрольної роботи. Вирішення деяких завдань вимагає використання законів України та інших нормативних актів. Вони, як правило, вказуються в навчальній літературі та під час лекцій.

6.5. Відповідаючи на поставлені в завданні питання, не можна обмежуватися відповідями, наприклад: «Так, підлягає» чи «Ні, немає» тощо. Рішення повинне бути мотивованими, тобто містити обґрунтування, аргументи, думки, з яких воно виходить. Професія юриста включає уміння вести доказування, переконувати на підставі закону відповідно до його змісту та логіки. Тільки тоді, коли прийняте рішення обґрунтоване приведеними відповідними правовими нормами, доведена його істинність, завдання можна вважати вирішеним.

6.6. У ситуації, коли наявних джерел (нормативних і літературних) недостатньо для впевненого вирішення питання, треба ознайомитися з додатковою літературою або звернутися за консультацією до викладача. Рішення задачі з короткими посиланнями на відповідні правові норми і теоретичні роботи слід стисло викладати письмово в практичній частині контрольної роботи. Більшість ситуацій, що описуються в завданнях, узяті з реальних кримінальних справ.

6.7. Приклад виконання практичного завдання:

Завдання. Громадянин Нестеренко в листопаді 2000 року був засуджений за ч. 3 ст. 125 КК України (наклеп) до 4-х років позбавлення волі. Кримінальний кодекс України 2001 року не передбачає такого злочину. Як повинне бути вирішене питання? Які межі зворотної дії закону про кримінальну відповідальність України?

Рішення. Дане завдання розраховано на знання теми «Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі і часі» та питання про зворотну дію закону. Вказане питання регламентується ст. 5 КК України.

З умови завдання випливає, що Нестеренко був засуджений у листопаді 2000 року за ч. 3 ст. 125 КК 1960 року, тобто за наклеп, поєднаний з обвинуваченням у вчиненні державного або іншого тяжкого злочину. Кримінальний кодекс України 2001 року не передбачає кримінальну відповідальність за наклеп – цей злочин був декриміналізований, тобто виключено із числа кримінально караних діянь. А відповідно до ч. 1 ст. 5 КК України 2001 р. «Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість».

У зв'язку з тим, що вказані положення закону повністю поширюються на зазначений в умовах завдання випадок, Нестеренко, як особа, що засуджена за вчинення діяння, злочинність якого законом усунена, підлягає негайному (з часу декриміналізації діяння) звільненню від покарання. Закон про кримінальну відповідальність має зворотну дію у часі у випадках, коли він: 1) скасовує злочинність діяння, 2) пом'якшує кримінальну відповідальність або 3) іншим чином поліпшує становище особи. Відповідно до ч. 1 ст. 5 КК України, закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

6.8. Досвід показує, що використання в навчанні рішення завдань грає велику роль в професійній підготовці студентів, в розвитку у них юридичного

мислення, в засвоєнні юридичної термінології, виробленні навичок кваліфікації злочинів.

7. Критерії оцінки контрольної роботи.

7.1. Критеріями оцінки контрольної роботи є:

- ступінь розробки теми;
- використання необхідної спеціальної літератури, нормативних актів, матеріалів юридичної практики (у тому числі практики судів та слідчих);
- творчий підхід до написання теоретичної частини контрольної роботи;
- правильність та наукова обґрунтованість висновків;
- самостійність викладання;
- обґрунтоване та повне рішення завдань практичної частини контрольної роботи;
- додержання цих методичних рекомендацій.

8. Заключні положення

8.1. Студенти, які не здали контрольну роботу на перевірку в призначений термін, а також контрольну роботу яких було незараховано, вважаються такими, що не виконали навчального плану і не можуть бути допущені до складання заліку з навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина».

8.2. Консультації з будь-яких питань, пов'язаних з виконанням контрольної роботи, студенти можуть отримати безпосередньо у наукового керівника (викладача) або на кафедрі кримінально-правових дисциплін та адміністративного права у іншого викладача навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина».

Тема 1. Кримінальна відповідальність та її підстави

План

1. Поняття кримінальної відповідальності
 - 1.1. Зміст кримінальної відповідальності
 - 1.2. Кримінальна відповідальність і кримінальні правовідносини, їх взаємозв'язок
 - 1.3. Часові межі кримінальної відповідальності (час виникнення та закінчення)
 - 1.4. Співвідношення кримінальної відповідальності та кримінального покарання
 - 1.5. Специфічні ознаки (риси) кримінальної відповідальності, що відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності
2. Підстави кримінальної відповідальності
 - 2.1. Філософський аспект підстави відповідальності
 - 2.2. Правовий (юридичний) аспект підстави кримінальної відповідальності:
 - фактична сторона (вчинення суспільне небезпечного діяння);
 - юридична (матеріальне) сторона (наявність у вчиненому суспільно небезпечному діянні складу конкретного злочину);
 - матеріальна та процесуальна підстави кримінальної відповідальності.

Основна та додаткова література:

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
2. *Багрий-Шахматов Л.В. Социально-правовые проблемы уголовной ответственности и форм ее реализации* / Л. В. Багрий-Шахматов. Ч. 2 – О. : Юридична література, 2000. – 412 с.
3. *Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину* / Я. М. Брайнін. – К. : Київск. державний ун-т, 1964. – 189 с.

4. *Мирошниченко Н.А.* Состав преступления : текст лекций / Н. А. Мирошниченко. – Одесса : Юрид. лит., 2003. – 80 с.

5. *Навроцький В.О.* Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960р. та 2001р.) / В. О. Навроцький / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – К. : Атіка, 2001. – 271 с.

6. *Санталов А.И.* Теоретические вопросы уголовной ответственности / А. И. Санталов. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1982. – 96 с.

7. *Тихий В.П.* Підстава кримінальної відповідальності за новим Кримінальним кодексом України / В. П. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 2002. – № 3. – С. 50-53.

8. *Хомич В.М.* Формы реализации уголовной ответственности / В. М. Хомич. – Минск : Белгосуниверситет, 1998. – 96 с.

Завдання № 1

Крамаренко, від'їжджаючи на відпочинок, попросила свою сусідку Єрохіну, щоб та взяла на зберігання найбільш цінні речі на період її відсутності (золоті прикраси, іноземну валюту та комп'ютерну техніку). Єрохіна погодилася, але пізніше всі речі Крамаренко продала, а гроші привласнила. Коли Крамаренко повернулася з відпочинку і прийшла до Єрохіної забрати свої речі, остання їй сказала, що ніяких речей від неї на зберігання не брала.

Визначить, чи є підстави кримінальної відповідальності Єрохіної.

Завдання № 2

Семенцов, працюючи начальником управління капітального будівництва виробничого об'єднання, шляхом зловживання посадовим становищем у грудні 2010 року викрав 1,5 м³ лісоматеріалу, а у квітні 2011 року – 10 листів шиферу.

Визначить, чи є підстави кримінальної відповідальності Семенцова.

Завдання № 3

Нестеренко взяв у пункті прокату холодильник та телевізор, які пізніше продав, а гроші пропив. Повернути взяті на прокат речі або сплатити їх вартість Нестеренко відмовився.

Визначить, чи є підстави кримінальної відповідальності Нестеренка.

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність

План

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність.
2. Система та структура Кримінального кодексу України.
3. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.
5. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.

Основна та додаткова література:

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
2. *Блум М.И.* Обратная сила закона. Действие советского уголовного закона во времени / М. И. Блум, А. А. Тилле. – М. : Юрид. лит., 1969. – 136 с.
3. *Бойцов А.И.* Действие уголовного закона во времени и пространстве / А. И. Бойцов. – СПб., 1995. – 104 с.
4. *Борисов В.І.* Питання закону про кримінальну відповідальність / В. І. Борисов, О. О. Пащенко // Питання боротьби із злочинністю : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2006. – Вип. 12. – С. 3-22.
5. *Брайнин Я.М.* Уголовный закон и его применение / Я. М. Брайнин. – М. : Юрид. лит., 1967. – 239 с.
6. *Воробей П.А.* Завдання і дія кримінального закону / П. А Воробей, М. Й. Коржанський, В. М. Щупаковський. – К. : Генеза, 1997. – 157 с.

7. *Грищук В.К.* Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології / В. К. Грищук. – Л. : Світ, 1992. – 167 с.

8. *Дурманов Н.Д.* Советский уголовный закон / Н. Д. Дурманов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1967. – 317 с.

9. *Шляпочников А.С.* Толкование уголовного закона / А. С. Шляпочников. – М. : Госюриздат, 1960. – 240 с.

Завдання № 1

5 листопада 2009 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля», яким була встановлена кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля, а Кримінальний кодекс України було доповнено статтею 239-1 «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель».

З якого часу (дата та час) зазначений Закон набув чинності, а щодо осіб, які вчинили такі діяння, виникають підстави для притягнення до кримінальної відповідальності за статтею 239-1 КК України?

Завдання № 2

Громадянин Республіки Білорусь Кунцин був затриманий на кордоні України з Російською Федерацією на перепускному пункті «Гоптівка» під час проходження митного контролю з великою партією наркотичних засобів, які він намагався перевести на свою батьківщину.

Влада Республіки Білорусь пред'явила вимогу притягнути Кунцина до кримінальної відповідальності за кримінальним законом цієї країни, так як він є її громадянином та намагався ввести наркотичні засоби саме до Білорусі. Влада Російською Федерації, з свого боку, також пред'явила вимогу щодо притягнення Кунцина до кримінальної відповідальності за

кримінальним законом Російської Федерації, так як наркотичні засоби той придбав на території цієї країни.

Яке рішення повинні прийняти компетентні органи України? Чи може Кунцин бути притягнутий до відповідальності за законом про кримінальну відповідальність України? На території якої держави Кунциним був вчинений злочин?

Завдання № 3

Особа без громадянства Мальченко, перебуваючи на відпочинку у Туреччині, вчинив вбивство громадянина України Корчицького.

Чи підлягає Мальченко кримінальній відповідальності згідно закону про кримінальну відповідальність України? Який принцип дії закону про кримінальну відповідальність може бути застосований у цьому випадку? За яких умов Мальченка може бути притягнуто до кримінальної відповідальності згідно із ст. 7 КК України?

Тема 3. Поняття злочину

План

1. Поняття злочину та його ознаки.
2. Значення ч. 2 ст. 11 КК для поняття злочину.
3. Відмінність злочину від інших правопорушень.
4. Класифікація злочинів.

Основна та додаткова література:

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.

2. *Ковалев М.И.* Понятие и признаки преступления и их значение для квалификации / М. И. Ковалев. – Свердловск : Свердл. юрид. ин-та, 1977. – 80 с.

3. *Ковалев М.И.* Понятие преступления в советском уголовном праве / М. И. Ковалев. – Свердловск : Урал. ун-та, 1987. – 208 с.
4. *Кривоченко Л.Н.* Классификация преступлений. Учебное пособие / Л. Н. Кривоченко. – Х. : Вища шк. Изд-во при Харьк. ун-те, 1983. – 129 с.
5. *Кривоченко Л.Н.* Классификация преступлений : учебное пособие / Л. Н. Кривоченко. – Х. : Юрид. ин-т, 1979. – 70 с.
6. *Ляпунов Ю.И.* Общественная опасность как универсальная категория советского уголовного права. Учебное пособие / Ю. И. Ляпунов. – М. : ВЮЗШ МВД СССР, 1989. – 119 с.
7. *Смирнов В.И.* К вопросу об общественной опасности преступного деяния / В. И. Смирнов. – 2. изд., испр., дораб. и доп. – Х. : Константа, 2003. – 152 с.
8. *Панов М.І.* Актуальні дослідження проблем вчення про злочин / М. І. Панов, В. П. Тихий // Кримінальне право України. – 2006. – № 3. – С. 5-12.
9. *Панов М.І.* Поняття злочину (коментар до Кримінального кодексу України) / М. І. Панов, В. П. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. – № 1. – С. 88-96.
10. *Чубарев В.Л.* Тяжесть преступного деяния / В. Л. Чубарев. – К. : Вища шк., 1992. – 171 с.

Завдання № 1

Нікіфоров штовхнув Сидоренка. Внаслідок цього Сидоренку було заподіяно легке тілесне ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я та незначну втрату працездатності.

Ознайомившись із ст. 125 КК України, визначте, чи є ознаки злочину в діянні Нікіфорова? Назвіть ознаки злочину. Як слід вирішити питання, якщо Нікіфоров: а) необережно штовхнув Сидоренка чи б) умисно штовхнув Сидоренка? Чи зміниться рішення, якщо Нікіфоров штовхнув Сидоренка

через те, що сам підслизнувся на тротуарі? Чи мають місце ознаки злочину в останньому випадку?

Завдання № 2

Лузін, бажаючи помститися Хотину, скинув на нього із даху багатоповерхового будинку цеглину, однак не влучив. Цеглина впала поруч із Хотиним і розбилася. Адвокат Лузіна звернувся до слідчого з клопотанням про відмову в порушенні кримінальної справи на підставі ч. 2 ст. 11 КК України, мотивуючи це тим, що шкоди Хотину заподіяно не було, а отже це діяння є малозначним.

Чи обґрунтовані аргументи адвоката? Яке діяння згідно із ч. 2 ст. 11 КК України не є злочином? Чи зміниться рішення, якщо Хотину були спричинені лише легкі тілесні ушкодження, відповідальність за які передбачена ст. 125 КК України?

Завдання № 3

Якими, залежно від ступеня тяжкості, є злочини, передбачені:

1) ч. 2 ст. 115 КК;	5) ст. 118 КК;	9) ч. 1 ст. 122 КК;
2) ст. 148 КК;	6) ч. 2 ст. 154 КК;	10) ст. 170 КК;
3) ст. 177 КК;	7) ч. 2 ст. 226 КК;	11) ч. 3 ст. 286 КК;
4) ч. 2 ст. 365 КК;	8) ч. 3 ст. 365 КК;	12) ч. 1 ст. 375 КК.

За якими ознаками (критеріями класифікації) і на які групи ще можна поділити наведені злочини?

Тема 4. Об'єкт злочину

План

1. Поняття об'єкта злочину.
2. Види об'єктів злочину.
3. Предмет злочину.

Основна та додаткова література:

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
2. *Гавриш С.Б.* Теоретические предпосылки исследования объекта преступлений / С. Б. Гавриш // *Право и политика.* – 2000. – № 11. – С. 4-15.
3. *Емельянов В.П.* Понятие объекта преступлений в уголовно-правовой науке / В. П. Емельянов // *Право і безпека.* – 2002. – № 4. – С. 24-32.
4. *Зелінський А.Ф.* Об'єкт злочину і структура Особливої частини Кримінального кодексу / А. Ф. Зелінський, В. М. Куц // *Вісн. Ун-ту внутр. справ.* – 1997. – № 2. – С. 148-154.
5. *Ковалев М.И.* Проблемы учения об объективной стороне состава преступления / М. И. Ковалев. – Красноярск : Краснояр. ун-т, 1991. – 176 с.
6. *Новоселов Г.П.* Учение об объекте преступления. Методологические аспекты / Г. П. Новоселов . – М. : Норма, 2001. – 208 с.
7. *Тацій В.Я.* Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву / В. Я. Тацій. – Х. : Юрид. ин-т, 1982. – 101 с.
8. *Тацій В.Я.* Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву / В. Я. Тацій. – Х. : Вища шк., 1988. – 198 с.
9. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : Навчальний посібник / В. Я. Тацій. – Х. : Українська юридична академія, 1994. – 76 с.

Завдання № 1

Визначите родовий та безпосередній об'єкти злочинів, передбачених розділом II Особливої частини КК. Які із зазначених злочинів посягають на два об'єкти?

Обґрунтуйте своє рішення.

Завдання № 2

Назвіть кілька статей Особливої частини Кримінального кодексу України, в яких вказано на об'єкт злочину.

Обґрунтуйте своє рішення.

Завдання № 3

Дмитрук придбав у невстановленої особи імітаційні запали до учбових гранат та піропатрони і незаконно зберігав їх у своїй оселі. Вироком суду Дмитрука було засуджено за ч. 1 ст. 263 КК України.

Чи можуть бути вказані запали та піропатрони предметами злочину, передбаченого ст. 263 КК?

Тема 5. Об'єктивна сторона злочину

План

1. Поняття і значення об'єктивної сторони злочину.
2. Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність).
3. Суспільно небезпечні наслідки: поняття, види, значення.
4. Причинний зв'язок між діянням (дією або бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками.
5. Місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення злочину.

Основна та додаткова література:

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
2. *Берзін П.С.* Злочинні наслідки : основні різновиди, кримінально-правове значення : монографія / П. С. Берзін. – К. : Дакор, 2009. – 736 с.
3. *Кудрявцев В.Н.* Объективная сторона преступления / В. Н. Кудрявцев. – М. : Госюриздат, 1960. – 244 с.
4. *Кузнецова Н.Ф.* Значение преступных последствий для уголовной ответственности / Н. Ф. Кузнецова. – М. : Госюриздат, 1958. – 219 с.

5. *Малинин В.Б.* Причинная связь в уголовном праве / В. Б. Малинин. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2000. – 316 с.

6. *Мальцев В.В.* Проблема уголовно-правовой оценки общественно опасных последствий / под ред. Козаченко И.Я. / В. В. Мальцев. – Саратов : Саратов. ун-т, 1989. – 192 с.

7. *Михлин А.С.* Последствия преступления / А. С. Михлин. – М. : Юрид. лит., 1969. – 104 с.

8. *Панов Н.И.* Способ совершения преступления и уголовная ответственность / Н. И. Панов. – Х. : Вища шк. Изд-во при Харьк. ун-те, 1982. – 161 с.

9. *Панов Н.И.* Уголовно-правовое значение способа совершения преступления : учеб. пособие / Н. И. Панов. – Х. : Юрид. ин-т, 1984. – 111 с.

10. *Смирнов В.И.* К вопросу об общественной опасности преступного деяния / В. И. Смирнов. – 2. изд., испр., дораб. и доп. – Х. : Константа, 2003. – 152 с.

11. *Тер-Акопов А.А.* Бездействие как форма преступного поведения / А. А. Тер-Акопов. – М. : Юрид. лит., 1980. – 152 с.

12. *Церетели Т.В.* Причинная связь в уголовном праве. 2-е изд., испр. и доп. / Т. В. Церетели. – М. : Госюриздат, 1963. – 382 с.

13. *Ярмыш Н.Н.* Действие как признак объективной стороны преступления (проблемы психологической характеристики) / Н. Н. Ярмыш. Х. : Основа, 1999. – 84 с.

14. *Ярмыш Н.Н.* Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) / Академия правовых наук Украины; Нац. юрид. ак-мия Украины им. Ярослава Мудрого / В. В. Сташис (науч.ред.). – Х. : Право, 2003. – 512 с.

Завдання № 1

Старший черговий підстанції електромережі Лазаренко одержав повідомлення про обрив дроту на одному з будівельних майданчиків. Не

вимкнувши струм у лінії електромережі, Лазаренко направив для усунення пошкодження чергових електриків Бакаїна та Довбню. На територію майданчика самовільно проникли діти й один з них – Кузьменко доторкнувся до обірваного дроту, внаслідок чого помер на місці від враження електричним струмом.

Вирішіть питання про наявність ознак об'єктивної сторони діяння, вчиненого Лазаренком. Яким видом суспільно небезпечного діяння (дією чи бездіяльністю) характеризується вчинене? Розкрийте поняття дії та бездіяльності, їх ознаки. Назвіть умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність.

Завдання № 2

Між Олійником і Походіним, що перебували на квартирі останнього, виникла сварка, під час якої Походін, ударивши Олійника по голові, заподіявши йому легке тілесне ушкодження. Через деякий час вказана травма спричинила крововилив у мозок із важкими змінами в речовині та судинах головного мозку, внаслідок чого Олійник помер. У висновку судово-медичної експертизи вказано, що у розвитку крововиливу, який призвів до смерті, визначальним моментом була патологія артеріальних судин, а супутніми – захворювання (гіпертонія), алкогольне сп'яніння, конфліктна ситуація та незначна травма.

Визначте, чи підлягає Походін кримінальній відповідальності за вбивство? Дайте аналіз об'єктивної сторони вчиненого. Чи має місце причинний зв'язок між діями Походіна та смертю Олійника? Як повинне вирішуватися питання про відповідальність Походіна?

Завдання № 3

У відділі «Тканини» крамниці Матигін взяв рулон шовкової тканини та сховав його під своєю курткою. Покупець Сергєєва це побачила і повідомила охоронцям крамниці. Біля виходу з магазину охоронці затримали Матигіна й зажадали щоб той розстібнув куртку. Матигін вирвався та втік з рулоном тканини.

Варіант: Те, що Матигін вкрав рулон шовкової тканини, ніхто не помітив. Але через півгодини Матигін був затриманий працівниками міліції та тканину у нього було вилучено.

У чому полягає об'єктивна сторона вчиненого Матигіним злочину? Ознайомившись із ст.ст. 185 та 186 КК України, визначте, яке законодавче визначення цих злочинів: злочини з формальним чи матеріальним складом? Назвіть ознаки об'єктивної сторони цих злочинів.

Тема 6. Суб'єкт злочину

План

1. Поняття суб'єкту злочину та його ознаки.
2. Види суб'єктів злочину.
3. Поняття неосудності та її критерії.
4. Обмежена осудність.
5. Відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння.

Основна та додаткова література:

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
2. *Бурдін В.М.* Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння / В. М. Бурдін. – К. : Атіка, 2005. – 160 с.
2. *Зайцев О.В.* Обмежена осудність у кримінальному праві України / О. В. Зайцев. – Х. : Майдан, 2007. – 240 с.
2. *Ломако В.А.* Осудність та неосудність за кримінальним правом України: конспект лекції / В. А. Ломака. – Х. : Укр. юрид. акад., 1993. – 23 с.
3. *Магарин Н.С., Бараненко Д.В.* Суб'єкт преступления по новому уголовному законодательству Украины / Одесск. нац. ун-т им. И. И. Мечникова. Экономико-правовой факультет / Е. Л. Стрельцов (ред.). – О. : Астропринт, 2001. – 104 с.

4. *Мірошніченко Н.* Обмежена осудність та її законодавче закріплення / Н. Мірошніченко, Н. Орловська // *Право України* – 1997. – № 7. – С. 23-26.

5. *Назаренко Г.В.* Невменяемость: уголовно-релевантные психические состояния / Г. В. Назаренко. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 207 с.

6. *Никифоров А.С.* Юридическое лицо как субъект преступления и уголовной ответственности / А. С. Никифоров. – М. : ЮрИнфоР, 2002. – 204 с.

7. *Орлов В.С.* Субъект преступления по советскому уголовному праву / В. С. Орлов. – М. : Госюридиздат, 1958. – 260 с.

8. *Павлов В.Г.* Субъект преступления и уголовная ответственность / В. Г. Павлов. – СПб. : Лань, СПб. ун-та МВД России, 2000. – 192 с.

9. *Первомайский В.Б.* Невменяемость / В. Б. Первомайский. – К., 2000. – 320 с.

10. *Трахтеров В.С.* Вменяемость и невменяемость в уголовном праве (Исторический очерк) : учеб. пособие / В. С. Трахтеров. – Х. : Укр. юрид. акад., 1992. – 84 с.

11. *Устименко В.В.* Квалификация преступлений со специальным субъектом. Учебное пособие. К. : УМК ВО при Минвузе УССР, 1988. – 44 с.

12. *Устименко В.В.* Специальный субъект преступления. Монография / В. В. Устименко. – Х. : Вища шк., 1989. – 104 с.

Завдання № 1

Ліпілін вигулював свою собаку у сквері, коли до нього підійшов Струков і почав лаятися на Ліпіліна та його собаку. Через те, що Струков знаходився у стані алкогольного сп'яніння та сильно махав руками, собака Ліпіліна зірвалася з повідця та кинулася на Струкова, спричинивши останньому тяжкі тілесні ушкодження.

Варіант: Ліпілін сам натравив собаку на Струкова, давши їй відповідну команду.

Вирішить питання про кримінальну відповідальність Ліпіліна в обох вказаних випадках.

Завдання № 2

На місці вчинення крадіжки з продовольчого кіоску (ст. 185 КК) працівники міліції затримали Проктова. Під час попереднього слідства було встановлено, що він тривалий час не має постійного місця проживання, батька та матері не знає з народження, ніяких документів, які підтверджували б його особу та вік виявлено не було. Також не було встановлено будь-кого з його родичів. У зв'язку з цим виникла необхідність проведення комплексної експертизи.

Яким чином висновки експертів вплинуть на притягнення Проктова до кримінальної відповідальності, якщо:

- а) буде визначено, що його вік становить 12–15 років;
- б) буде визначено, що його вік становить 14–16 років;
- в) буде визначено, що його вік становить 14–16 років, але в нього також виявлено затримку в розумовому розвитку і його розумовий розвиток відповідає рівню 10–11 років.

З якого віку особа підлягає кримінальній відповідальності за крадіжку?

Завдання № 3

Дев'яткіна затримали працівники міліції за хуліганство, що супроводжувалося особливою зухвалістю. У зв'язку з тим, що раніше Дев'яткін лікувався в психіатричному стаціонарі, була призначена судово-психіатрична експертиза, яка встановила, що Дев'яткін вчинив хуліганські дії у стані патологічного сп'яніння.

Варіант: Дев'яткін вчинив злочин у стані фізіологічного сп'яніння при наявності у нього струсу мозку.

Чи є Дев'яткін суб'єктом злочину, передбаченого ст. 296 КК України? Обґрунтуйте своє рішення.

Тема 7. Суб'єктивна сторона злочину

План

1. Поняття і значення суб'єктивної сторони злочину.

2. Поняття, значення та форми вини.
3. Умисел та його види.
4. Необережність та її види.
5. Змішана форма вини.
6. Мотив і мета злочину.
7. Випадок (казус) як невинне спричинення шкоди
8. Помилка та її значення для кримінальної відповідальності.

Основна та додаткова література:

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
2. *Бурдін В.М.* Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного хвилювання / В. М. Бурдін. – Львів : ПАІС, 2006. – 200 с.
3. *Вереша Р.В.* Поняття вини як елемент змісту кримінального права України / Р. В. Вереша. – К. : Атіка, 2005. – 224 с.
4. *Волков Б.С.* Мотивы преступлений. Уголовно-правовое и социально-психологическое исследование / Б. С. Волков. / Науч. ред.: Лысов М. Д. – Казань : Казан. ун-т, 1982. – 152 с.
5. *Дагель П.С.* Неосторожность: Уголовно-правовые и криминологические проблемы / П. С. Дагель. – М. : Юрид. лит., 1977. – 144 с.
6. *Зелинский А.Ф.* Осознаваемое и неосознаваемое в преступном поведении / А. Ф. Зелинский. – Х. : Вища шк. Изд-во при Харьк. ун-те, 1986. – 167 с.
7. *Злобин Г.А.* Умысел и его формы / Г. А. Злобин, Б. С. Никифоров. – М. : Юрид. лит., 1973. – 264 с.
8. *Коржанський М.Й.* Презумпція невинуватості і презумпція вини / М. Й. Коржанський. – К. : Атіка , 2004. – 216 с.

9. *Нерсесян В.А.* Ответственность за неосторожные преступления / В. А. Нерсесян. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 223 с.

10. *Пинаев А.А.* Особенности составов преступлений с двойной и смешанной формами вины : учеб. пособие / А. А. Пинаев. – Х. : Юрид. ин-т, 1984. – 52 с.

11. *Рарог А.И.* Вина в советском уголовном праве / А. И. Рарог. – Саратов : Саратов. ун-т, 1987. – 186 с.

12. *Рарог А.И.* Квалификация преступлений по субъективным признакам / А. И. Рарог. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 304 с.

13. *Рарог А.И.* Субъективная сторона и квалификация преступлений / А. И. Рарог. – М., 2001. – 134 с.

14. *Савченко А.В.* Мотив і мотивація злочину / А. В. Савченко. – К. : Атіка, 2002. – 144 с.

15. *Тарарухин С.А.* Преступное поведение. Социальные и психологические черты / С. А. Тарарухин. – М. : Юрид. лит., 1974. – 224 с.

16. *Тарарухин С.А.* Установление мотива и квалификация преступления / С. А. Тарарухин. – К. : Вища шк., 1977. – 152 с.

Завдання № 1

З метою захиститися від квартирних крадіїв, Гончаренко приєднав дроти – один до ручки вхідної двері до квартири, а другий до килимка на вході в оселю та підключив їх до електромережі з напругою 220 Вт. Коли дільничний інспектор міліції робив обхід мешканців, які проживали на території його ділянки, він наступив на килим та доторкнувся до ручки дверей оселі Гончаренко, через що був смертельно травмований електричним струмом.

Ознайомившись із статтями 115 та 119 КК, визначте зміст суб'єктивної сторони вчиненого Гончаренком діяння. Чи можна розглядати психічне ставлення Гончаренка до вчиненого діяння як казус (випадок)?

Завдання № 2

Проніну, яка перебувала на четвертому місяці вагітності, під час однієї зі сварок жорстоко побив чоловік, що призвело до переривання вагітності.

Проаналізуйте ознаки суб'єктивної сторони вчиненого злочину. Визначте психічне ставлення Проніна до вчиненого. Ознайомтеся зі статтями 121 та 128 КК України й визначте, чи зміниться рішення, якщо: 1) Пронін не знав про вагітність дружини; 2) Пронін здогадувався про вагітність дружини.

Завдання № 3

Шофер вантажного автомобіля Кімлик подавав машину назад. Його товариші Сподар і Трунов, не бажаючи щоб Кімлик від'їжджав, намагалися затримати Кімлика. Для цього Трунов непомітно для Кімлика спробував ногою підштовхнути камінь під заднє колесо машини, що рухалася. Його нога ізслизнула з каменю, потрапила під заднє колесо, а сам Трунов впав під машину і його було смертельно травмовано.

Дайте аналіз психічного ставлення Кімлика до смерті Трунова. Чи можна в даному випадку констатувати невинне спричинення шкоди? Що таке казус у кримінальному праві? Визначте його зміст і значення. Чи зміниться рішення, якщо Кімлик знав, що його товариші будуть заважати руху машини?

60x84/16. Ум.-друк. арк. 0,58. Тираж 50 пр. Зам. № 2014-9.

Видавець і виготовлювач –
Харківський економіко-правовий університет,
просп. Гагаріна, 187, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.